

časopis
za kulturu
i
umetnost

polja 121

novi sad, oktobar 1968, god. XIV, cena 1,50 d.

SINCI DOMOVINE

TITO
BILOPAVLOVIĆ

A što je ostalo za tvoju pjesmu?
Sama magla i anđeli u beskraj, ti kurviši nebeski,
samo se prave seksualno nepismeni
a umjetna krila nose i takvi bivaju slikani.
Ali odbaci to pa reci o svom bolu
jasiki koja šumi u vreloj večeri,
baš onu pjesmu koju si trebao izreći pa nisi
jer te ne bi slušali (a zar je slušanje potrebno?)
i pogledaj na domovinu, vrli sine
koji si spreman jauknuti na svaki njen
malo patetičniji šum.
O dobra si domovino kao i svaka druga,
za svoje sinove koji ne mare za visoke zakone.
I jekneš li samo, štučneš li samo, eto ih
gdje napuštaju krčme i žene stresaju s vratova,
pune su im oči suza, tim brkajlijama za koje bi rek'o
da ne mare za tvoje lice domovino.
A bliži su ti od mudrih propovjednika
koji mlate slamu na javnim trgovima, podbratke češu
ti stari zadrigli pederasti njegovanih ruku;
kada te boli da li ti polažu račune?
Sad će zaurlati stameni momci za koje se misli
da su bez domašaja a ja znam
sve njihove vrline: kape skidaju prije jela,
za tvoje ime molitve smirše u brade.
Ma stani ti koji govoriš stihove,
kamo si odlutao, to nije linija!
Ne može se tek tako govoriti, nismo na vašaru
ako i jest neka rasprodaja ideja.
Zar ćeš podvaljivat, a znamo te ko umilnog pjevca
nježnih pjesama o ljubavi i čeznuću!
O gle upućenih sudaca korilaca,
sklonih hvali kad im je od koristi,
prodavača fraza, ljubitelja smrdljivih kostima.
U redu. Sud je tu. Tko se boji neka ustukne.
Ostali neka pjevaju kako im se hoće.
Tko pjeva zlo ne misli; zli bezglasno rade.
Al' govore suci: vrati se, vrati se, vrati se,
reci slučajnoj ženi da je kod tebe toplo,
možda će se naći i boca pića od prve vrste...
Pa razvijte slobodu koju vam darujemo.

miro glavurtić

gospa od praha

SALADIN

Suludi Saladin Samariju prođe
Tražeći izlaz iz kule od peska
A za njim i reč ko metal reska;
On beše izaslanik tajanstvenog Vođe.

Mit veli da pade u zasedi mrava
I da mu se bele u pustinjzi kosti.
Beše za glavu veći od pakosti,
Ko na vrh noža čuvaše sva prava.

I sulud beše mudriji no emir¹⁾
Pufovaše obnoć pri svetlosti zvezde
Još poneko pamti ljude koji jezde
Pustinjnom što prerasta u san ili svemir.

Suludi Saladin prođe Samarijom,
Obrati se i pođe za krsom,
Sa verom divnom, stamenom i čvrstom
I pođe u nebo sa nebeskom damom, sa Marijom.

I mali će biti veći od velikana
Saladin beše mudriji no rabin učen.
Vele da beše od sveta izmučen
I da pred smrt vide simbol pelikana²⁾

¹⁾ Za njega sulud govoraše da je
Al bi mudriji no učen esen
No veliki rabin mračni kao jesen,
Saladin znade za greh i da se kaj.

I videše kako u nebo nestaje
Dok mu u pesku osta izmučeno telo.
Nad pustinjnom se nešio čudno tad videlo.
Vele da je znao za greh i da se kaj.

²⁾ Solona, kažu ukra sliku ili i život toj ptici
i da ona pade sa stene u dubine
gde neimar mračni u oku sakri crvene rubine
što mu pogled ukra u hramu na lišici

gradeći svoju kulu kao naličje hrama.
Lik ptice se vidi u krugu bratstva prokletog i hudog
i u podrumima neimara ludog
koga bratstvo slavi s osećanjem srama.

Krađa je užasna, svetogrdna i kobna.
Proučih sliku, simbol i mit o toj ptici;
Život joj je u hramu a lik na dalmatici
dok je bratstvo senka paklena i zlobna.

Neimar postavi dole, ispod stene,
gradevinu od vatre i mračne vode u kojoj se odražava
hram, ptice i nebo, jer beše ko majmun koji podražava
I slika laži, on, iluzionist što stvara užasne opsene.

O tom podzemlju i dubinama mračnim
Saladin znade znanjem istinski i tačnim

(29. avgust 68)
Sv. Stefan

GOSPA OD PRAHA

Smerno se klanjam, Gospo, pred tvojim skutom,
Ničije padam sa licem u prahu
Što tujnji gvožđe u tvom Zlatnom Prahu
Gde dođoše vojnici sa knutom,

Sa crnom verom i učenjem feškim.
Gospo što se to zbi sa Rosijom svjatom
Eto ih ko gavrana kad dolete jatom;
Grдне li vojske po poljima češkim.

Juče bih sa nekim iz Moravske i plaču
„Šta vam je ljudi, velim, mante suze!“
Ma me čemer neki i samog obuče.
Rusi u krvi dižu kristalnu palaču¹⁾

Katkada bacim pogled na pušku lovačku
Ili gledam u cev: gvožđe, perspektiva pusta.
Oprost, Gospo, što joj ljubim usta,
Dok radio cvili tu pesmu, slovačku.

¹⁾ Fjodor Mihajlovič Dostojevski opisa tu kristalnu palaču
To je simbol užasnog i mračnog reda.
Sve se brže diže kako mi izgleda
Zahvaljujuć tenku i mračnom alatu.

Stari joj je plan a majstor sam gradnju nadgleda
Podiže se aps što lažno sjaji od kristala
Pučina čuli ko da je na ropstvo pristala
Majstor je đavoljski pravo u mozak gleda.

Pobuni li se neko to se sredi brzo
(Kristalno mi srce pa sam ga omrzo)

(6. septembar 1968)
Beograd.

OTROVNE PEČURKE

Kuvaj mi opet otrovne pečurke
Kako je divno što trajem kroz vek
Katkad protiv smrti uzimamo lek

Ponekad koljemo ovnovne i čurke
Da proživimo još koju sekundu
od čapre ovna napravimo bundu
I smejući se idemo pod led

Ponekad pijemo i otrovna pića
O nama se po gradu sve najcrnje priča
Kao da smo u dosluhu s vladom.

Ponek mi dođe neki čovek iz Bruse
A on mi zadaje ponajcrnje brige
Hoće da kupi već sad moju kožu

Da njom obloži jednu karbonarsku ložu
Il će možda u nju uvezati ruse
Neke stare i bezvredne knjige.
(1964)

SKELET SOMNAMBULA

Sada ustajete sa puno dostojanstva
zviždite u operi neku plavu vatru.
Pustinja jedna širi se pored ljudskih tela.
Al' posebno njena ruka bela.

I posebno njena zvezda nevesela.
Vi zviždite besomučno svoj plavi čelik.
I kad se ipak zbog nečeg osmelih
to bi zbog ruku njenih belih
i bi zbog svih neveselih
i tih polelih
da gasim plavi čelik i pakao
i tvoju kosu što gorela je ko led
a bejah bled.

A gorela je, gorela je kosa vaša
u požaru sunca ili u požaru od zvezda
ili neke crkve
il lamena

al' tih se setih tihih i setnih očii vaših
u kojim još se gnezde
pejzaži Biskre
i kamena
i iskre.

Al' zviždio je u operi tu plavu vatru.
Visočanstvo se ospalo kao peščana kula.
Podrhtavao je grad kao na ledima kita,
ali još i danas zbog tebe skita
skelet jednog somnambula.

Tih, veoma tih, setih se tih stihova
koji imaju boju čelika i vatre,
ili kose vaše možda što gorela je.
I leteh leta tih da ih zapišem na ledu,
a imao sam već i kosu sedu.

Ali visočanstvo je iščezlo ospajajući se
nekoliko noći u dvorištu, negde pored groblja,
na prilazu nekog mosta.

I danas... I da nas danas,
ovako nevesele, povede neki grom
da rušimo kule i da vejemo pesak
i dok blesak traje u učionici
da učimo decu...

Da, tih datih tihih stigova se setih
modrih na način tvojih očii snenih.

Gle, zbog tebe skelet jednog somnambula
još peščanom pustinjnom se kreće
između kaktusa i kula,
tih, veoma tih.

I palili bi srca princeza i sudoperki
i palili bi katedrale i vodovode,
bazene i banke sa novčanicama od vode,
palili bi pralje i dilijanše kao sneg,
sa konjima crnim i belim.

Od te vatre topio bi se sneg planine Tatre
i led na reci.

Vaše visočanstvo se ospa i vetar
raznosi prah,
ali pustinjnom još dosta bled
skelet taj za vašom neveselom zvezdom luta
i lauta ječi.

Ustajete od bese protiv nebesa
i Visočanstva koji je postao prah
i zviždite u operi svoj plavi plamen.

Ali skelet pustinjnom još luta
i prelazi dosta bled led na prilazu grada
i dubrište i sneg i vatru
i na stepeništu apoteke on čita
knjigu o nestanku velike bronzne na trgu.

I čita beli rukopis u kosi stare žene,
i zlatni manuskript leta jedne muve,
i čita natpis na vratima od azbesta,
i brojčanik drevne ure,
i poredak zvezda.

I seta cepanja velikih belih zavesa od svile
ili zavesa od damasta što cvile ko vile,
može da nas ubije ko nož.

Al' najviše zbog njenih očii neveselih
i još više zbog ruku njenih belih
se osmelih da lutam
tom stenom za senom njenom neveselom.

11. februar 1963.
Beograd

marija peakić—žaja

trpko se zrni ljubav

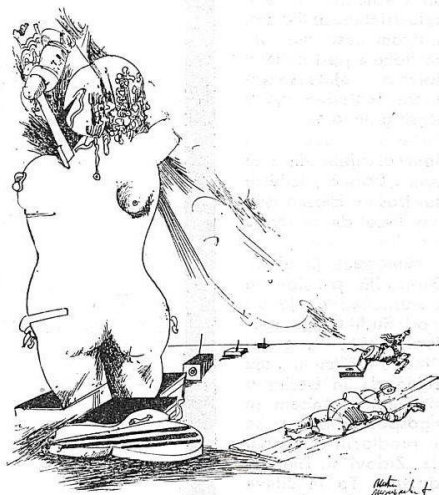

UMIREŠ STVARNO

Kažem ti čovječe
sunce se umorilo
i već bjesni
svemogućom svojom prijetnjom.
Na zemlji nož mu
u zlatnoj kiši poigrava.
Razgnjevio si i ono
što bez mržnje
s tobom nastade.
Eto, na dlanu tvom
bijelom od njegove svjetlosti
ne presipa se žitni prah
ni zelena sjemenka
da bukne u cvijet.
A smrt ona koju očekuješ
nije ti više pred okom
kao uzmaka mogućnost
ili viđenje mirno
dok obamire tijelo,
jer slama se nebo
prorešetano svim što iz tebe izbježe,
a smrt ova nova
stope ti odronjava
i samu sebe ždere.
Zastañ čes, a pred tobom ništa.
Osvrnuti se nećeš stići.
Umireš stvarno.
I život i smrt jednako seže,
jer smrti si smrli naučio.

BAJKA O STVARIMA ILI POSVETA ANDERSONU

I tako
kad ugasm svjetlo
male drage stvari priređuju karneval.
Jedna minuta ko bijela balerina
otvori poklopac sata
i tada sve počinje.
Najobičnije jeftine lutkice
pajaci, porculanske plice
poskaču sa stola
i časkati počnu,
plesati, juriti, prevrtati i njuškati.
Prelistaju knjige i vatromet prave
od zvijezda
sa rumenog neba
koje nedavno sakrih
u korice male doline stidljivih stihova.
Ti mali lukavci
probudili su
neko davno usnulo majčino pismo
nad mojim uzglavljem.
Poispadale su šarene pospane riječi
pravo meni na čelo,
namreška se odjedanput
nad očima
tužno, tužno zeleno jezero.
Sve se male drage stvari rastužiše,
rasplakaše i snuždiše,
al' gle

fintarnica vrata otvorila
u krčmu se pretvorila
i svi se ponapijaše,
od gorke plave tekućine
baš kao i ja počesto.

KAD OSTRVO ZA GALEBOM POČNE DA SE SELI

Dođe ponekad takav dan
na ostrvu na kome sam,
sve se tada uzjoguni,
ostrvo se trgne sa dna,
hoće da zaplovi.
Nemir mreška more u laguni,
topla žila razlijeva utrobom,
gejzir draži hladno stijenje
grcajući uz kameno grlo.
Dođe ponekad takav dan
kad borovi sidu na obalu,
mrke grane ko ruke plivaju.
Skripi šljunak, u pijesak se dijeli,
ostrvo se toči
i nekuda seli.
Krik galeba zbog koga je
rasap ovaj započeo
još se bijeli na obzoru,
a seoba bića ovog iskidanog
polagano posustaje
zaostavši negdje u beskrajnom moru.

Grana granu tad sustiže.
sklapaju se ruke bora,
srasta pijesak, taloži se i propada.
Odjedanput nikne vriesak
iznad vala,
uspravi se bilje,
a borovi puste žilje,
učvrste me.
Gejzir se ugasi,
mir je u laguni,
u staklu talasi.
Vjetar je nestao u modrini neba
protegnut u krila bijeloga galeba.
I tako dan prođe,
a sunce lagano zađe.
Vrača se vrijeme maslini u bore,
nogom dno osjećam,
a očima more,
more,
more...

OSLUŠKIVANJE TLA

Ostavih tisuće očiju
neka se sedefe i množe
i uče govor dubokih mora uokolo.
I isto toliko očiju ostavih
neka uznemire nebo.
Usput tako zašavši u sunčevu sjenu
zaboravih svoj govor i put
i posvema urasla u tlo
i osuđena na palucava svjetla,
sada baš zaustivši pjesmu
zanijemih zauvijek.

SA MALE RANE NA ČELU

Tu
u nevidljivu ranu,
u malu ranu na čelu
uvrlo je veliko nebo
i tim trećim okom
ko čovjek jedook
samo njime vidim.
Sve što sada gledam
nisam više ja
ali sve je moje.
Sa male rane na čelu
sad pjeva veliko nebo.

TRPKO SE ZRNI LJUBAV

Trpko se zrni ljubav
dok u trpku kupinu tijelo kupi
i steže sav život
u gladnoj usni.
Kad oči počnu tonuti u vinu
a zrno u krv prsne,
strasti se utrnu.
U dnu peteljke
sve manje u zrnu
trpkue usne kupe se
svaka u sebe.

kupanje belih miševa

KUPANJE BELIH MIŠEVA

Slatinaste gospođice zalaze u šumu iz nužde, vraćaju se iz šume vojnici u šlemovima kao na čamcima.

Kosci kose noge bose.

Gospođice šetaju, vešte jesenje ruže nudeći okolinu. Diha!

Oh, beli miševi!

Krdo plavih autobusa ukrcava krdo belih miševa i ritajući se đavolaški odlaze na kupanje u sosu od mirođije.

Visoka svest okupljenog naroda.

Trista hiljada putnika stoji na kraju puta kao na početku. Samcijat daleko na horizontu, beli miš udeva končić u nebesku iglu. Putnici besmučno kidišu kroz končić, ah, kroz končić na kraju duše!

Beli miševi se brčkaju u sosu od mirođije, krdo plavih autobusa pase okolinu, peškiri razbacani oko kupatila, po topolama, po bagrenju, po lipama i vrbama što jedva čujno svrbe kroz sumrak.

AH, JA SAM TAKO BUĐAV

Kad sam obukao pumparice nikad više nije bilo. Kroz rupu na pelenama izleću anđeli kao muve i pljuju žute ispljuvke na bele čaršave. Čaršavi se sično kikoću ispod kreveta, odakle ih izvlačim drškom modernog autoputa od Ljubljane do Beograda.

Kad sam obukao pumparice, bio sam već skroz buđav i plesan se plavičasto svetlucala u bioskopskoj sali, osvevljena platnom u kojem se kupala jesen u Italiji.

Gospođica sa susjednog sedišta nežno mi otkopčava pantalone (pazite, molim, pumparice su nove!), gospođica miluje neke davne uspomene i iscrtavu na favanici meke izvijene obrve kroz koje proturamo oči nagnuti kao kroz prozor i mešamo toplim šakama hladnjikav noćni vazduh.

VAMPIRI JEDU SVEŽE VOĆE

Mesečina svira ispod prozora. Sično seckana para fljas sa svih strana kroz hodnike. Kasno je. Izlazeći iz autobusa u tome sve je bilo.

Vampiri jedu sveže voće iz bulevarskih priča.

Zašto si plakala kod zubara?

Pred kaflijerom muzičari štimumu šintere levorvskim mecima.

Nekoliko prženih krompira umotano u plav čaršav. Presečeno i servirano u čašama.

Trčali smo ispod štrika za veš. Vetar hladi.

Ko će poći prvi-

zapita pevačica naslonjena na zidine starog hlada.

Vampiri bacije ogriske u poštansko sanduče pred samoposlugom.

vujica rešin tucić

MUF! PAZITE, PIŠTOLJ JE U MUFU!

Uf! Taj strašni braon muf!

Ni kriv ni dužan taj momak što lep ni ružan šetajući kerče svoje ulicom grada je mino.

Ni crn ni beo, ni hrebar ni smeo, s glavom pod šeširo.

Uf, uf!

To kerče vedro, slabašno štedro, ugleda jedan muf! A muf je taj braon.

Ao. On!

I svet tad ču glavicu tu

što šeta pod šeširo

gde vrisnu UF!

Kerče!

ne diraj muf!

pusti ga nek ide s mirom.

Ne ču kerče sično ko koferče

skoči vedro, lanu štedro

i zagriže braon muf

Uf, uf!

Pucanj razleže niz niske vreže

što grad su krasile vešto

I krik se ču:

Mladiću,

pištolj je u mufu!

Kasno je sve. Pištolj je puko malenim metkom

i sastavio kraj sa početkom. Sad plaču vreže i

zemlji teže sično. Jer momak taj, što kerče šetko

ispod šešira, više nema mira.

Mrtvo je kerče sad.

A muf je opet miran i braon.

Ao. On!

POŠO GOETHE DA SE ŠETHE

Pošo Goethe da se šetne u svež prelepni gaj. Al utom: ETE! Svud one lete! Gertrudhe lik je taj.

Jer u taj mar, ko svaki star, on čovek bi u sni. I plaka bistro za ljubav čisto, što ne bi njemu čar. DARMAR

To beše sramenn

u ovoj DRAMMENN

što njemu znoj

udara kraj po čelu!

To beše stvar

za ljudski žar

i zvonce sa mesta-

ZA DVESTHA!

Goethe pe na nota RHE, i bil izračunal je sve.

Al ništ ne bi! Pusti su sni kidnuli u taj mah!

I samo AH ko kaplja rose projuri hitro nosem.

On čupnu travku na trećem zglavku.

i smesta uruč

ISPRAVKU!

Oh, Goethe, Goethe...

GOLI ZAGRLJENI NOĆNI PORTIRI

Goli zagrljeni noćni portiri kuglaju se u malim izbornim kuglanama. Paklica cigareta otvara se na obali podvučena sa tri crvene linije.

Leševe smo sakrili u onom parku.

Apotekarka peva u polumraku.

Na putu duž Jablanice, od Sarajeva prema

Mostaru, jedino je trebalo da se mimoidem sa

dva krvava engleska bifteka.

Noćni portiri u svilenim gaćicama.

Niko neka ne svira kroz usnu harmoniku HOH-

NER sutra i prekosutra.

Jedno izglednelo vikend kuće laje u mikrofon.

Skriven od noćnih portira ispod poruba mraka

počinjem da glodem ruku devojke koju su jed-

nom davno neki ljubili.

EVO DOŠLI

Znaš, pitao bih te puno ispod brijača.

Ona čita u saionu izgrizene prošlogodišnje

razgovore, voda u lavoru ispušta grčevito stisnuto

parče sapuna sa poslednjeg pranja četvorokril-

nih prozora, dok berberi pažljivi podišuju ve-

černji izlazak na Savu.

Evo došli.

Damu nalazim samu dok nabada na viljušku

čevapčiče soljene i paprene, a uskoro, ah, us-

koro više niko neće moći da kupi kilogram tre-

šanja vraćajući se u dva sa posla.

nusret idrizović

deset pjesama

CRNE OGRADE

Dok rudar, dolje pod zemljom, osvaja prostore, njegov direktor, gore iznad njega, od svoje tajnice traži mekši jastuk.

Ipak su najnesretniji nerođeni, veli on. Bol onih koji se nikad neće roditi, zgusnut u iskru, mogao bi da zapali rudnik.

SUŠA

Kad mršavo stablo prema nebu otvara fisuče lišnatih usana tražeći kišu, pod mojim prozorom kao da zijevaju ribe. I, kao što to biva u svakom moru, velike ribe proždiru male.

PRIVATNI PROZOR

Desi li se slučajno da se zaželite mrzovoljnika, potražite ih u salonskim kolima. Kamene se u prostoru, bolu izmišljaju novo ime. Na usnama im palucaju kameni osmjesi. Kroz debela stakla oči im izgledaju kao

[pozobane. Uglavnom dosadni ljudi. Pate od običaja da registriraju događaje od nula do dvadeset-četiri.

Istini za volju, to od njih nitko ne traži. Ne uvidate li da je to nova vrst aktivizma?

To bdijenje, to vječno trajanje na prozorima radničke klase! Radnička klasa je njihov privatni prozor.

TRENUTAK

Što kćerci odbijam na ludost, državi praštam. Mojoj državi i mojoj kćerci blizak je kraj. Mislim da su i jedna i druga udavače.

ČOVJEKOVO NEBO

Uvijek je pokušavao da sebe nečim obilježi, da sebe nečim semenuje, da sebe iza sebe ostavi. Na nekako iza sebe ostane. Mala šala s [prolaznošću.

Htio je da bude stariji od očovječenog kamena!

RIJEČ MOJE MAJKE

Na kraju, zar ne, bog sve pokažnjava. Naročito one koji ne slušaju narodne uzdahe. Poslije božje kazne nastaje smrt.

Čija smrt, majko? Božja ili onih koji zaboravljaju što govori mili narod?

Šuti, sine, ne huli boga! Može te to skupo koštati!

ISKUŠENJE

Kad se gladan najede, nasilnu sitost boli glava.

BOJOVNIKU

Ne pitaj vretenastu ranu kada će se pretvoriti u zastavu. Nikad nitko do kraja bitku nije dobio.

GODIŠNJICA BRAKA

Voljeli smo se samo na mitinzima. Tako je počinjala naša ljubavna sloboda. Milovali smo se samo na stranicama KAPITALA. PITANJA su bila VIJEKOVI, odgovori — [TRENUCI.

Dan je htio da pjeva na tvojim ramenima, moj dan.

Dočekala ga je ljubomorna zastava. Pozdravljali me zatim tvoji upletnjaci, u očima ti gorio srid. Bili smo slobodni. Bavili se strmoglavim riječima, pripadali svjetovima sna, divili nam se vijekovi.

Sjećaš li se, ljubavi, kad smo te posjećivali u [zatvoru?

CRNE MISLI BIJELOG ČOVJEKA

Otkuda ti pravo, crveni gospodine, da tako silno voliš sebe? Morat ćemo ti izmaknuti ogledalo.

bećir musliu

crno drvo

CRNO DRVO

Video sam negde i ono crno drvo od nekog [nazvano Najlepšim drvetom, sa spuštenim vencem kao [mašta.

Na padini zaspale planine negde na kraju sveta Tri reke iskapih od velike žeđi i ne znadoh Ni ime da mu nadenem. Prebrodih neprohodene [šume (To beše drvce slično ostalom drveću ali ne [drvo!)

Protraživši sve udaljene planine, Najlepša jezera, sve, I u rečima, a nigde tog lepog drveta. Rekoše mi na pola puta: čuvar se pretvorio u [ružu

I pospan posetih sve ruže I za čudo: izgubih čulo mirisa. I zatvorih se U prvom drvetu i sebe prelistah njemu do krvi I on me uvuče u svoju mudrost, i izadoh crn, [crn —

Video sam drvo koje ne beše drvo, nego ono Koje nikako ne nađoh vremenom! I ne beše Ni Crno Drvo, za koje neko reče da je najlepše [drvo sveta! Drvo o koje se obesih ili ću visiti. O Crno Drvo!

NAJLEPŠA ŽIVOTINJA

Jednom je živela negde najlepša životinja Jednom, u vremenu nama ni dalekom ni bliskom Za naše vreme i reč neprogovorenu Koja mora da se kaže ranije ili kasnije! Posetio [sam

Sve džungle sveta i vrtove životinja i javne [parkove I nisam naišao ni na jedan njen rog — Išao napred ili išao nazad uvek

Video sam da je san da stižem u udaljeni grad: [Kao

Misao da idem do one životinje udaljene Koja se negde ispružila napita od ponosa I posmatra svet sa četiri oka — zagnjuren u [strahotí.

Ovu lepotu bola: ovu rugobu Oslepih, i mravi me vratitše u dan, usamljenog, Dok najlepša životinja ispi i sve reke A žeđ ne utuli. Čitav svet na rogovima okreće, Negde na kraju sveta gaji zelenilo!

Ne plašite se, prijatelji! Razlistimo sve knjige I pronađimo zaboravljeno ime negde u koricama [minulog vremena!

DRVENA RUŽA

Sidoš sam sa kišama na zemlju da nađem ovaj [cvet I u prebivalištu zelenih prstiju, i u belutku — Tri sam reke povraio u proleće pre proleća I začudo, ostah bez mirisa i bez proleća! Hej! — Uzviknu neko iza mene kad me ugleda samog Između toliko ljudi i životinja! A ja sam imao Najlepši cvet u ruci kojim sam posećivao Sve cvetnjake sveta — njegovom crnom [mudročću

— Sanjalice su sanjale taj cvet neopisivi A ja, svom sam detetu najlepšem nadenuo [njegovno ime!

Dotle spalivalice krvi u letu neprocvetalom Ni posle pet stoleća lepote se nisu probudile A u sitne sate noći legli su da spavaju u jezero [jeleni

U gradu tom, gde mrtve proglašavaju Herojima Dok su ih Žive trpali u mrtvačke sanduke: da [sačuvaju Bure, kad kradljivci proleća padnu u mirisu opojne I u Ružičnjaku! Lako je sada, kad te najlepši cvet U srcu probada, a niko ne oseća njegovo [prisustvo.

Neko zaplaka, a drugi u svojoj reči mudrosti: [„Avaj! Uzmite knjige iz prašine i imenujte ovaj Cvet!“

Prevo sa albanskog: Ruždi Ušaku

dušan jaglikin

PRAVDA

— Vi ste jedna bagra i šljama ljudski! Vi me lišavate glave zbog same činjenice da je, za razliku od vas, — imam! Vi ste ljigavci, beskičmenjaci, gmizavci, smrdljivi stvorovi posljednje vrste! Ja ću umreti, jer vam smeta to što čovek živi u vašoj sredini! Pljujem na sve što ste izmislili da bi se održali na vlasti! Pljujem na vašu Pravdu! — vikaše iz sveg glasa osuđeni na smrt, nad kojim je trebalo da bude izvršena kazna.

— Šta li mu je? — upita se sudija hvatajući se za glavu.

— Šta li mu je? — upitaše se porotnici, tužilac, lekari i dželati. — Da nije sišao s uma!?

— Ovaj... ako je lud... ne možemo, boga mi, nad takvim licem izvršiti egzekuciju... je li? — energično založi se advokat mu.

I — poslali su ga na posmatranje. Posle nekoliko dana stiže od stručne lekarske komisije izveštaj: „Osuđeni je pokazao apsolutnu duhovnu i fizičku očuvanost. Inteligencija iznad proseka. Moć rasuđivanja neoštećena.

— Hvala bogu — odahnu sudija.

— Hvala bogu — odahnuše porotnici, tužilac, lekari i dželati.

— Sutra — nastavi sudija — pre izlaska Sunca, Pravda može biti zadovoljena!

MOHOR

— Ne! — zaurla vođa misije prosvetitelja kad vide kako se narod razlete po poljani, bukvalno zobajući crvene sočne bobice mohora.

— Gladni smo, svešla glavo — zavapi narod, kojeg je, kao zaostalog i zapostavljenog, ova misija imala za zadatak da civilizuje i odvede u bolju budućnost. — Hrana nam je odavno nestala.

— Pa zar ćemo vas tako civilizovati? Da vas pustimo da zobate kao stoka? — ljutnu se vođa.

— Ali — ču se narod — vekovima jedemo mohor na ovaj način!

No, to nije ništa pomoglo. Prosvetitelj je bio principijelan čovek. Misija je bila opremljena odredom vojske, snabdevena sveštenicima, naučnicima i ostalim stručnim saradnicima, te naredi vojsci da kundacima odvoji gladni narod od žbunja mohora. Zatim izdade nalog naučnicima da ispitaju sva svojstva mohora i da li je zdrav i upotrebljiv za ljudsku ishranu. Naučnici su danima ispitivali svojstva mohora, a narod je zbijen u gomilu nasred poljane čekao gladan i izmoren, ne smevidi pod pretnjom smrtno kazne da se maši rukom za i jednu bobicu mohora pre objavljivanja zvaničnih rezultata. Tačno posle nedelju dana narodnog gladovanja, naučnici podneše rezultate svojih ispitivanja vodi, iz kojih ovaj vide da je mohor „sitna crvena bobičasta plod koji raste na sitnom žbunju u za bačenim planinskim prevojima; ima dosta skroba, ugljenih hidrata, mnogo vitamina, zdrav je i može da služi za ljudsku ishranu“. Na kraju je stajala napomena da „mohor sadrži pomenuta svojstva samo dok je na granu, a čim se uzbere gubi ih u vrlo kratkom roku i zbog toga se mora vrlo hitro unositi u usta“.

Vođa misije beše zadovoljan. Obuče svoje svečano odelo i izađe pred narod koji je još uvek stajao i čekao.

— Rezultati našeg rada — počeo vođa — su sledeći: mohor je zdrav, hranljiv i možete ga uzimati u neograničenim količinama, ali konzumirajući ga ustima neposredno sa grana, jer u protivnom gubi gorepomenute odlike i nije za ishranu. Dakle — pokazujući poredonosno rukom u pravcu zrelag mohora, vođa završi — izvol' te, jedite! Naša istraživanja su krunisana uspehom.

Ali, gomila ne mrdnu. Niko ni da se pomeri. Stajali su nemi, izmrcvareni i gladni usred polja zrelog sočnog mohora. No, kada vođa i prosvetitelj podviknu još jedan, pa drugi i treći put...

— ...Jedite! Šta čekate? Jedite! — iz naroda se čuše glasovi:

— Nismo gladni!!

TAKTIKA

— Napred, braćo! Ka slobodi! — viknu jedno mlado golobrado momče, stavljajući se na čelo zarobljenika koji su se oslobodili okova i bili rešeni da idu na sve ili ništa.

— Ne — javi se stari filosof koji se našao među njima — ne smemo da izgubimo moć zdravog procenjivanja, deco. Moramo da konsolidujemo i koncentrišemo svoje snage na jednom mestu i da vidimo kakva je taktika našeg neprijatelja. Samo tako možemo da ih pobedimo.

Poslušajte ga. Zabarikadirajte se u jednoj baraci usred logora. Neprijatelj posla vojsku sa oružjem, koja zaposede položaje oko barake, ušanči se i stade da čeka. Noć pade.

— Napred, braćo — opet se ču poklič onog istog momka.

— Ne, deco — opet se javi mudri filosof. — Zašto da izgubimo nerve, pamet i prisebnost duha. Ovo sada je klasičan primer psihološkog ratovanja. Treba naterati njih da izgube živce, prisebnost duha... Ako ovu bitku dobijemo — dobili smo sve.

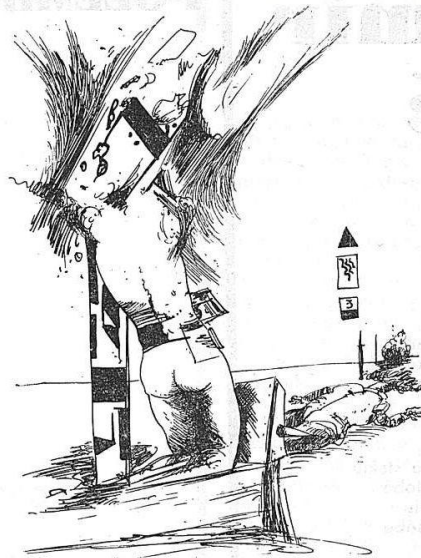
I opet su poslušali starog iskusnog mudraca. Danima, nedeljama su stajali i čekali jedni naspram drugih. Zalihe hrane ponestade pobunjenicima. Ljudi su padali u očaj, ali ih je mudri čovek bodrio:

— Izdržite još malo. Samo još malo deco, pobeđićemo. Izgubiće oni razum.

I, stvarno. Posle mesec-dva dana vojska izgubi strpljenje, izgubi živce i juru na baraku u kojoj su bili zabarikadirani pobunjenici. Pošto ne nađoše ni na kakav otpor, neometano ih, onako gladne i iznemogle ponovo okovaše i baciše u tamnice.

A prepametni filosof, načitan čovek, pun velike mudrosti i životnog iskustva vikaše:

— Pobeđili smo! Pobeđili smo!

stanislav
bašić

PET PJESAMA

LJUBAVNA PJESMA

Riječi moja mala, moja sitna, moja drobna riječi. U kojim grobovima, pod kojim ruševinama sad počiva njezino tijelo? U kojim sad grobovima njezina duša počiva?

Njezin slatki kraj je moj tužni početak. Ali je ipak ostala drobna riječ, ostalo je prozračno jutro, moja mala drobna riječi. Moja sitna, moja huda, moja riječi, vino moje duše. Gdje sad duša njezina počiva? U nekom hramu, u nekom groblju, pod snijegom, na nebu, pod snijegom sad duša njezina i njezino tijelo malo počiva.

POVRATAK

Doći će opet stari pomori, stari potopi, stare kuknjave, nekakvi novi ratovi i novi paktovi, svijet će opet gubiti glavu, svijet će opet prosipati svoj bijeli, svoj crni mozak; opet će se roditi ja ili netko vrlo sličan meni, isto će tugovati kao što sam i ja tugovao; gradit će čatrnje — zmije će njega, kao što će i on zmije ujedati, i sve će se tako crno opet u crnu rupu sliti, i sve će tako od sebe prema sebi hoditi.

Svemu ima početak, kao što svemu i kraj postoji.

Moja se duša prostirala u vjetrovima, kišama, u suncu se moja duša prostirala.

Ali je moja duša imala bolstan korijen i nekakav crv je podgrizao grane i moje se stablo sušilo. Sve više sam bio izvan sebe, sve više sâm, sve više sam sve ljudi, sve samliji, sve samliji.

Lutao sam grobovima svojih predaka i u sebi nosio njihovu smrt. Ja sam se, u stvari, sa njima izjednačavao. Čitao sam njihove godine rođenja i njihove godine smrti.

Postojali su samo zapisi u kamenu, postojale su samo riječi, i ja sam njihov tamni smisao odgonetao.

BOLESTAN U MLADO JUTRO

Iz svoje sobe ne izlazim u ovo jutro. Osjećam ptičiji lijet, njihova mlada krila osjećam. Čujem glasove dječaka ispred moga doma.

Ja ležim bolestan u ovo mlado jutro.

Osjećam svoje bilo. Ono brzo otkucava minute, sate, godine, stoljeća. Ono otkucava vrijeme mom bolesnu mladu tijelu.

Onda je došla majka i dala mi piiti mlijeko. Njezin govor me osvježava. Njezina riječ mi u srce, njezin govor je topal mojoj duši. Majko, majko, govorio je moj bolstan glas, govorela je moja bolesna duša.

Dječaci su i dalje igrali, ptice su pjevale, mom uhu je bilo slađe slušati moju bol i ja sam se davao glasovima, riječima davao.

ZVIJEZDE U MOJOJ KRVI

Zvijezde u mojoj krvi, zvijezda mojeg rođenja nad mojom glavom.

Zagledan u nebeske putove, u mliječne staze zagledan. Nada mnom mirijade sunaca kucalo. Gospode, bože moj, molim ti se. Gospode, bože moj, molim ti se.

Moj dječaki glas je podrhtavao ko mlade vlati pod proljetnim suncem. Dok tako stajah pod starim krovovima, dugo sam u noći molio. Ja sam u sebi pirio sveti plamen. On se razgorijevao i zahvaćao moju kosu, moje srce i moju dušu.

vladimir nastić

Skitnice su stale kraj vešala
Poznaše ih po nosu i bradi
Uže im se vratom poigrava
A čekaju i žive u nadi

Milosti nema varaju vas čula
Opušteno telo ljuđa se na lancu
Eh taj život život ta od senki kula
Pohade kamen zatrpan u klanču

Poput žutog cveta vidim te u staklu
Meseče ubico tebe još ne globe
Mene su mnogi videli u paklu
Ti gledaj samoću ove male sobe

Večeri bele delio si svima
Kroz plot i vrbike išao si kradom
Svečano večeras naređujem psima
Neka na te laju kad budeš nad gradom

vladimir f. reinhofer

LICITACIJA

Dobuje kiša
O prozore moga srca
Dodite dok ga još ima
Dajem ga na licitaciju
Tko da više
Njegovo je

KUDA SVI ONI DANI

kuda svi oni dani, majku mu
božu kuda ću, oni puni
nadasve tamnih oblaka
oni ubi ga bože
i što da radim
dani tako dozlaboga isti
prodoše
vidi bogati! nisam ni primjetio

PROTIVIM TI SE

protivim ti se naoružani svijete
tvojim raketama, projektilima
tvojim smrtonosnim pečurkama
tvojem živim od danas do sutra
u strahu očekivane smrti
protivim ti se naoružani svijete
tvojim generalima i hladnom ratu
svim smicalicama i podmetaljkama
i klipovima pod nogu
i svim onim prijetnjama
KOME OBOJCI KOME OPANCI

riječ moje u glavi konzervirane
izliječete mi u sirovom stanju
kopiladi moja s efikom u zavadi
posustao, sad već u zasjedji čekam
hoće li riječ u čelo da me zgromi
ili po običaju (kurvinski) — s leđa

jedino sa sobom još polemiku vodim
kakav ću mrtvac biti ne boli me glava

ne boli me glava što se iza brda valja
već me bole uši u ovoj tmuši

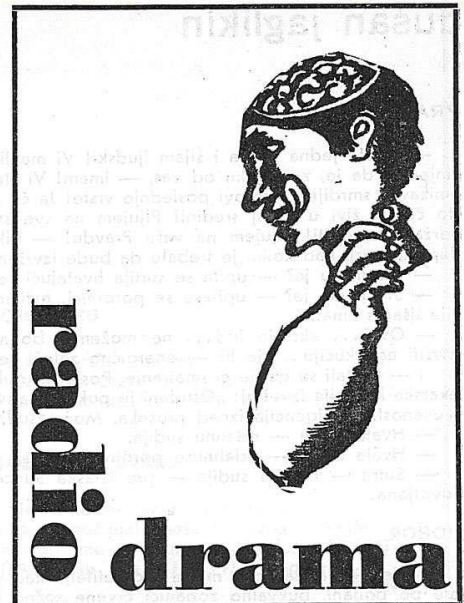
POLEMIKA

ILI NAJNIŽA RAZINA ILI HOKUS- POKUS

Naš časopis je u svom dvobroju 117/118 objavio pod naslovom Ideologija prečutkivanja polemiku koju su vodili Ištvan Bošnjak, Laslo Gerold i Laslo Vegel sa Šandonom Sabatkom o programskoj koncepciji Radio-Novog Sada. U napomeni redakcije, između ostalog, je rečeno: „Do raspleta ove diskusije očigledno još nije došlo. U svakom slučaju pokrenuta su pitanja koja su od izvanrednog značaja za razvoj kulture mađarske narodnosti u Jugoslaviji, a isto tako su značajna za ocenjivanje fizionomije i programa Radio-Novog Sada.

Nije nam stalo do toga da ocenjujemo na čiju će stranu diskusija prevagnuti, ako uopšte bude nastavljena. Bez ikakve tendencije donosimo najzanimljivija mesta iz spomenutih tekstova.”

U želji da nastavi razgovore o temama o kojima je polemika vođena, Redakcija donosi tekst Lasla Gerolda: „Na najnižoj razini: junaci, pisac, programska politika” iz Magyar Szó-a od 21. septembra 1968. godine, tekst Ivana Horovica i njegovo pismo Redakciji.

NA NAJNIŽOJ RAZINI:
JUNACI, PISAC,
PROGRAMSKA POLITIKA

Najnovija radio-drama Tomislava Ketiga „Rekorder i aligator” kazuje o pokušaju spasavanja braka koji je doživeo brodolom. Ketig je heroje svoje priče opisao u neosporno srećnim trenucima za pisca, kome su na raspolaganju stajale sve njihove greške, ljudske osobine i prirodne slabosti, jer je njihov život doplovio do sudbonosnih trenutaka. Osećajući specifičnost date situacije, Ketig pokušava da nađe srećan izlaz iz nje pomoću jedne bizarne zamisli. Prijatelj psiholog savetuje mužu da svoju ženu prevari na takav način da i ona sazna o tome. Tim može da izazove njenu ljubomoru. Njihov plan, međutim, propada, jer ženu više uopšte ne zanima šta joj radi muž. On pak — mada je bio izvanredan trkač na srednje staze — u krajnjem ogorčenju želi da potvrdi svoje sposobnosti, i bez priprema, u paklenom tempu trči na hiljadu petstotina metara, postiže izvrstan rezultat, ali mu srce ne može da izdrži veliki napor i otkazuje poslušnost.

To je beskrvna, čak i za parodiju malo jednostavna priča. To je verovatno osećao i sam pisac, jer je po svaku cenu nastojao da bude životvoran, veran, što mu se osvetilo. Porodične svade su, dođuše, do krajnosti iskrene, osećamo da autor nastoji da s njima stvori napetost, ali su i ovde prekomerno zaboravljeni tragovi ruku, pera pisca, pa u nagomilavanju atributa i u poplavi uzvišenih mudrosti porodično „bacanje noževa”, postaje izveštačeno, (Bonaparta atletske staze; osećanje mirisa znoja; onaj koji je preterano moralan gori je od onoga koji je nemoralan — to su samo tri slučajno izabrana primera od mnogih) šablonsko, i već na premijeri otrcano.

Opet se potvrdilo da uspeh radio-drame zavisi od teksta. Ova premijera, kao i nedavno održana premijera Pozorišnog radija, o kojoj nismo pisali samo zbog toga što je bila lažna i primitivna, nije dostigla čak ni nivo prosečnih radio-drama. Glumci i reditelj (Ištvan Varga) uzalud su se trudili da ovo beskrvno delo dočaraju zanimljivim i realnim. Od glumaca, Lajoš Lerinc nije osećao situaciju, u svakoj rečenici tražio je pravi glas svoje role, ali uzalud, ostao je izveštačen. Otilija Tušnek igrala je već daleko uspešnije, realnije. Eržebet Jordan mučila se sa formiranjem glasa, govorila je punim ustima. Hajnal Varadi je svojom kratkom ulogom privukla pažnju na sebe. Najbolju ulogu večeri ostvario je Janoš Nadgelert koji je igrao suzdržano, i zbog toga, iako to namera pisca nije tačno definisala, pred nama ocrtao jedan karakter.

(Magyar Szó, 21. IX 1968.)

Laslo GEROLD

jedan pesnik, jedna zabluda

VOJISLAV DESPOTOV

naklonost zmija.

Velimir Abramović: „Emsep”, Nolit, 1967.

Pesnik o kojem je reč u ovoj belešci, u stvari, to nije. Oспорavajući mu, dakle, pravo da uz svoje ime i prezime, stavi i ono kobno pesnik, ja sam i sam svestan odgovornosti u koju sam sebe uvalio. Jer, poezija je oduvek imala za sobom takve saputnike čije je prisustvo, manje više, nevažno, čiji je literarni prtljag uglavnom beznačajan. Te, zbog toga, ne treba imati puno nežnosti prema njihovoj budućnosti. Budućnost, po takvim saputnicima, jeste, uglavnom, njihova zabluda. A zabluda, opet nije ništa drugo do dokolica njihovih čula i njihove mašte.

Pesnik (pojam uslovno upotrebljen) Velimir Abramović unosi u ove, i onako mutne vode, još više mulja; poezija koju čitamo između korica zbirke „Emsep” prevashodno hoće da šokira naš ukus, ali takva jedna šund senzacija, kao i sve senzacije te vrste, brzo biva zaboravljena.

Hajde da pročitamo knjigu „Emsep” Velimira Abramovića!

Pročitajte naopako taj naslov. Tek tada je zagonetnost naslova rešena. Pesme Velimira Abramovića „Nolit” je štampao kao literarnu senzaciju; međutim, ovaj petnaestogodišnji Beogradanin, retko pismen i načitan, sklon infantilnim halucinacijama, jedino je pokazao zavidnu veštinu pisanja „bez veze”, „po diktatu podsvesti”, itd. Ništa drugo. Njegovi kalamburi, njegove kovanice, njegove metafore, sve je to „roba široke potrošnje” — za openiti prostotu!

U srpskoj poeziji je, između dva rata, nadrealizam Dušana Matića nešto značio. To nije bilo šegačenje sa hartijom, to je bio, i ostao, razgovor pesnika sa njegovim dvojnikom. „Bagdala”, u pojedinih poglavljima, briljantna je potvrda nekih nadrealističkih teorija. To je i Matić, kasnije, u svojim esejima („Anina balska haljima”) tvrdio.

Abramovičev nadrealizam zloupotreba je „Matićeve škole”, ako mogu tako da kažem. Ono što je Abramović ispisao u svojoj dačkoj svesci niti je nadrealistička poezija niti s poezijom ima kakve veze, kako to Abramovičevi urednici misle.

(Usputna asocijacija. Isti ti urednici, u isto to vreme, odbili su rukopisne zbirke pesama Petra Gudelja i Svetozara Baltića. Komentar je izlišan, zar ne?)

Radomir RAJKOVIĆ

I
zmija se porađa dugo i teško
kako ćemo biti zmije (porodaj predaka)

a sve se ponavlja dok se ne rodi jednooka zmija
koja će naučiti da miruje

II
plastična zmija sa svetla pljuje na decu
koja se igraju kolačima

na mestu uvrede posle silaska zmije
deca znaju kad će odrasti

svetlo gase

III
presvlači se zmija
to je moj prvi poraz

o kako je u košuljici toplo
to je njen drugi poraz

zajedno odlazimo tamo
gde niko nije video plač

IV
čovjek ujutru navlači zavesu na oči
al zmija ima više iskustva u podvalama
navlači zavesu na jutro

ZVONIMIR KOSTIĆ

tri pesme

Posle leta dolazi leto
Posle jeseni dolazi jesen
Ukradem li tvoje srce eto
Mene će ko lopova da obese

Sve se zboli grešno i sveto
Nije to ničija greška
Ti znaš da prošlo je leto
I tuđa je ispod smeška

Tebi je žao mene
I ne znaš da je u meni isto
U oboma nešto zauvek uvene
Sa svakim uvelim listom

U očima tvojim još žar plamfi
I jesenje leto i letnja jesen
Ko lošeg lopova ti me zapamfi
Pre nego te voz odnese

ČEKAJU STARCI NA PERONU

Došli su odnekud u jutarnje doba
Konkretni kao kašalj i suvi kao zloba

Starački su mirisali na vreme te kosti
Ti starci stariji od svoje starosti

Sad čekaju nekakav voz i sinove svoje
Starci zgrčeni ko psovke na peronu stoje

Osmeħ bez izraza kuca u srcu safa
Da sinova nema nijedan starac ne shvata

Došli su odnekud u jutarnje doba
Na četiri kilometra od svoga groba

I dok ih čuvari u Dom ne vrata
Čekaće sinove u duge sate

Nad mojim bregom se oblaci plaste.
U Egipat putuju laste.

Za njima se rune krošnje.
Sasvim su im proste nošnje.

Leto, more, život... Laste lete u daljinu.
Vita, vitae, prima femininum.

Ko ogromno testo nebo raste.
U Egipat putuju laste...
(na času latinskog, oktobar 1966)